

HET LAND NEDERLAND

Het Koninkrijk Nederland, gelegen in West-Europa, heeft een oppervlakte van 41.526 km² (33.900 km² land) en telt zo'n zestien miljoen inwoners. Nederland is een constitutionele erfelijke monarchie met een parlementair stelsel. De wetgevende macht is handen van het parlement (Staten-Generaal) en de Koningin en ministers. De uitvoerende macht komt toe aan de Koningin en de ministers.

Nederland kent net zoals België een tweekamerstelsel in het **parlement**. In België heeft men de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat, in Nederland noemt men deze respectievelijk de Tweede en de Eerste Kamer. De 150 leden van de Tweede Kamer worden rechtstreeks verkozen door de stemgerechtigde Nederlanders terwijl de 75 leden van de Eerste Kamer indirect gekozen worden door de Provinciale Staten. Nederland bestaat immers uit twaalf provincies. De Provinciale Staten staan aan het hoofd van de provincies. Verkiezingen voor de Tweede Kamer vinden plaats om de vier jaar.

De **uitvoerende macht** berust dus bij de Koningin en de Ministerraad. Deze laatste bestaat uit vijftien ministers. Aan het hoofd staat de Minister-President en binnen de Ministerraad is er een minister die bevoegd is voor onderwijs, cultuur en wetenschappen. In januari 2003 vonden er vervroegde parlements-verkiezingen plaats in Nederland. Na meer dan twee maanden van regeringsonderhandelingen is er tot op heden nog steeds geen nieuwe regering samengesteld. In de vorige legislatuur was J.P. Balkenende (CDA) de Minister-President en **Maria van der Hoeven** (eveneens CDA) de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

In Nederland zijn er, net zoals in België, drie grote politieke stromingen :

- ☞ één gebaseerd op de **sociaal-democratische** grondslag (PVDA - Partij van de Arbeid - 42 zetels)
- ☞ één gebaseerd op **christelijke grondslag** (CDA - Christen Democratisch Appel - 44 zetels)
- ☞ één gebaseerd op de **liberale grondslag** (VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie - 28 zetels)

Daarnaast zijn er nog verscheidene andere partijen : o.a. de socialistische partij, Groen Links, Lijst Pim Fortuyn en de links-liberalen van D66.

Het **Nederlands is de officiële taal** in Nederland en het onderwijs wordt dan ook in deze taal gegeven. De provincie Friesland, in het noorden van Nederland, vormt echter een uitzondering. Het Fries heeft er namelijk een officiële status en is er erkend als rijkstaal. Op vele scholen in Friesland wordt naast onderwijs in de Nederlandse taal ook onderwijs gegeven in de Friese taal. Het Fries is dus geen dialect zoals vaak verkeerdelijk wordt verondersteld. Het is in tegendeel erkend als rijkstaal. Nederland wordt gekenmerkt door **vrijheid van godsdienst** , de Kerk en Staat zijn er gescheiden. Er is bijgevolg geen officiële staatsgodsdienst. Binnen Nederland is er een grote groep van rooms-katholieken en van protestants-christelijken.

GESCHIEDENIS ONDERWIJS

Primair onderwijs

Het onderwijs in Nederland wordt geregeld via de **onderwijswetten**. De eerste onderwijswet dateert uit 1801 (De Wet op het lager onderwijs). In de loop van de 19de en het prille begin van de 20ste eeuw werden lagere scholen opgedeeld in openbare scholen enerzijds en bijzondere scholen anderzijds. De openbare scholen werden gefinancierd door de overheid, de bijzondere scholen werden door particulieren onderhouden. Openbare scholen zijn scholen die niet werken vanuit een bepaalde godsdienst of levensovertuiging, de bijzondere scholen daarentegen wel (vb. rooms-katholiek, protestants-cristelijk, ...) Ongelijke behandeling van openbaar en bijzonder onderwijs zorgde voor een schoolstrijd in Nederland. Deze kwam neer op een politieke strijd met als inzet de volledige wettelijke gelijkstelling van beide onderwijssoorten. De katholieken en de protestanten wilden een gelijke overheidsbekostiging van hun bijzonder onderwijs. In de Grondwet van 1917 werd de **financiële gelijkstelling** van het lager onderwijs bereikt via de zgn. **Onderwijspacificatie van 1917**. Na 1917 werd deze financiële gelijkstelling verder uitgebreid naar het voortgezet onderwijs en het hoger onderwijs. Artikel 23 van de Nederlandse grondwet bevat eveneens de vrijheid van het onderwijs.

In de 19de eeuw (sinds 1840) bestond er in Nederland reeds georganiseerde kinderopvang, onder meer in de vorm van "bewaarscholen" waar kinderen vanaf 2,5 jaar heen gingen als hun moeder buitenshuis werkte. Deze werden gefinancierd door filantropische burgers of de kerk. Geleidelijk aan legde men de nadruk meer op onderwijs dan op opvang waardoor de ontwikkeling van het kleuteronderwijs werd ingezet. Na WO II werden deze bewaarscholen

kleuterscholen genoemd en vanaf **1956** kwam het onderwijs voor kinderen van 4 tot 6 jaar onder de **kleuteronderwijswet**. Deze kleuterscholen (4-6 jaar) bestonden dus naast de lagere scholen (6-12 jaar).

In **1985** zijn de kleuterscholen en de lagere scholen in de **Wet op het Basisonderwijs (WBO)** geïntegreerd tot scholen voor basisonderwijs, voor de kinderen in de leeftijdsgroep van 4 tot 12 jaar. Het speciaal onderwijs voor kinderen met gedrags -en leermoeilijkheden was vervat in de **Interimwet op het speciaal en het voortgezet speciaal onderwijs (ISOVSO)**. Er bestond toen een duidelijke scheiding tussen het 'gewone' basisonderwijs en het speciaal onderwijs. Vanaf **1 augustus 1998** werd de WBO vervangen door de **Wet op het primair onderwijs (WPO)**, bestaande uit het WBO en delen van de ISOVSO, welke per één augustus dan ook vervallen is.

Voortgezet Onderwijs

Het voortgezet onderwijs in Nederland kende tot ver in de 20ste eeuw zeer veel verschillende schooltypen, geregeld in uiteenlopende wetten. **1968** was echter een belangrijk jaar met de invoering van de **Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO)**. De verschillende schooltypen werden vanaf dat jaar allemaal in één wet ondergebracht, vandaar de bijnaam Mammoetwet. Bovendien werd er ook een nieuw schooltype geïntroduceerd : het hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo).

Deze wet is met ingang van 1 augustus **1998** vernieuwd. Vanaf deze datum onderscheiden we in het voortgezet onderwijs scholen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo), het hoger algemeen

voortgezet onderwijs (havo), voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) en praktijkonderwijs.

Het hoger onderwijs

In Nederland heeft het hoger onderwijs een sterke groei gekend in de tweede helft van de 20ste eeuw. Het hoger onderwijs wordt **sinds 1993** geregeld in de **Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek** (WHW). Het wetenschappelijk onderwijs, het hoger beroepsonderwijs en de Open Universiteit, die voorheen in afzonderlijke wetten geregeld werden, vielen vanaf toen samen onder één wet.

LEERPLICHT

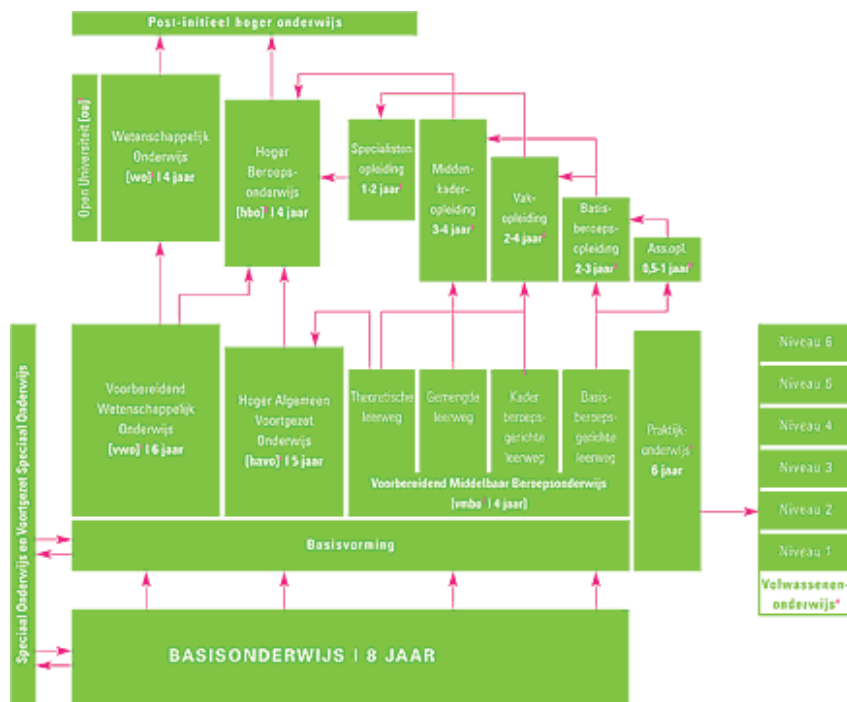
De **leerplicht** in Nederland werd ingevoerd in **1900**. De eerste leerplichtwet bepaalde dat een kind schoolplichtig was van 6 tot 12 jaar. Na herhaaldelijke wijzigingen van de leerplicht, o.m. van 6 tot 16 jaar in de leerplichtwet van 1969, werd de leerplicht in 1985 vastgelegd van 5 tot 16 jaar. Een kind in Nederland moet nl. naar school op de eerste dag van de maand na zijn of haar 5de verjaardag. Als een kind bijvoorbeeld in maart vijf jaar wordt, moet het op één april van dat jaar naar school. De **volledige leerplicht** duurt tot en met het schooljaar waarin de jongere 16 wordt. Een schooljaar loopt van 1 augustus tot en met 31 juli in het primair en voortgezet onderwijs. De leerplicht is van toepassing op alle kinderen die in Nederland wonen of langdurig verblijven, ongeacht hun nationaliteit of religie. Kinderen in Nederland gaan doorgaans reeds naar school vanaf 4 jaar. Vanaf deze leeftijd zijn ze immers toegelaten tot de

school. In de loop van 2002 is er dan ook een wetsvoorstel geweest in de Tweede Kamer om de leerplicht te verlagen van 5 tot 4 jaar. Dit wetsvoorstel werd echter ingetrokken waardoor de leerplichtverlaging er (voorlopig) niet komt.

Na de volledige leerplicht, die eindigt op zestien jaar, begint de zogenaamde **partiële leerplicht**. Deze is sinds 1971 geïntroduceerd in de leerplichtwet. Deze partiële leerplicht impliceert dat de jongere dan een jaar lang minimaal 2 dagen per week onderwijs moet volgen op een instelling. Deze partiële leerplicht kan, afhankelijk van de schoolsoort, worden gecombineerd met werken. Voor jongeren die van school gaan na het schooljaar waarin ze 17 worden, bestaat geen partiële leerplicht meer.

STRUCTUUR

De structuur van het Nederlandse Onderwijssysteem wordt weergegeven door het onderstaande schema :

- 1 De schoolsoorten vwo, havo, vmbo en praktijkonderwijs behoren tot het voortgezet onderwijs.
- 2 Assistentopleiding, basisberoepsopleiding, vakopleiding, middenkaderopleiding en specialistenopleiding behoren tot het middelbaar beroepsopleiding.
- 3 Hbo, wo en de Open Universiteit behoren tot het hoger onderwijs.
- 4 Volwassenenonderwijs kent vier soorten opleidingen: voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vwo), Nederlands als tweede taal (NT2), breed maatschappelijk functioneren en sociale redbaarheid. Deze opleidingen worden niet op alle niveaus aangeboden.

In Nederland onderscheidt men drie onderwijsniveaus : het basisonderwijs of primair onderwijs (4-12 jaar), het voortgezet onderwijs (vanaf 12 jaar) en het hoger onderwijs. Naast het hoger onderwijs heeft men ook nog het zogenaamde Beroepsopleiding en volwasseneneducatie.

Enerzijds zijn er de **openbare scholen**, die open staan voor alle kinderen van welke godsdienst of levensbeschouwing dan ook. Anderzijds heeft men de **bijzondere scholen** die vertrekken vanuit een bepaalde godsdienst of levensbeschouwing (vb. rooms- katholieke of protestants-christelijke scholen). De openbare scholen zijn opgericht

door de overheid, de bijzondere scholen door private personen. Sinds de Onderwijspacificatie van 1917 worden deze beide door de overheid gefinancierd. Binnen de groep van de bijzondere scholen zijn er ook een aantal algemeen bijzondere scholen die niet vertrekken vanuit een speciale levensbeschouwing. Tot slot zijn er ook nog bijzondere scholen die een levensbeschouwing combineren met bepaalde opvoedings -en onderwijsmethoden zoals Dalton, Montessori, Jenaplan en Freinet. Ongeveer 70% van alle leerlingen gaat naar een school voor het bijzonder onderwijs.

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen legt zowel aan de openbare als bijzondere scholen bepaalde kwalitatieve normen op om vanzelfsprekend de kwaliteit van het onderwijs te garanderen. Deze kwalitatieve normen handelen over de te volgen vakken, het aantal lessen per jaar, de kerndoelen/examenprogramma's, bevoegdheidsvereisten voor leraren,...

BASISONDERWIJS

Een kind is in Nederland schoolplichtig vanaf de eerste dag van de maand volgend op zijn 5de verjaardag. Toch gaat het merendeel van de kinderen vanaf 4 jaar naar de basisschool. Het basisonderwijs duurt acht jaar (t.e.m. 12 jaar). Een kind moet het primair onderwijs uiterlijk verlaten in het schooljaar waarin het 14 jaar wordt. In Nederland zijn er ongeveer 7.000 basisscholen. Naast de 'gewone' basisscholen bestaan er ook nog de speciale basisscholen voor kinderen met gedrags -en leermoeilijkheden. De **dagelijkse leiding** van een basisschool of een school voor speciaal basisonderwijs is in

handen van een directeur. De directeur vormt samen met de leraren en het onderwijsondersteunend personeel het schoolteam.

De opleiding in het basisonderwijs duurt dus acht jaar. Hoewel niet bij wet is voorgeschreven hoe de school het onderwijs precies moet geven (indeling in groepen), kiezen de meeste basisscholen voor een **indeling** van de leerlingen naar leeftijdsgroepen. De kinderen lopen doorlopen dan in totaal acht groepen. Ze beginnen in jaar één en gaan ieder jaar door naar een hogere groep. Toch zijn er bijvoorbeeld ook scholen die de kinderen van verschillende leeftijden bij elkaar zetten, bv. per ontwikkelingsniveau, maar de duur van de basisschool is steeds acht jaar. Vaak wordt de opdeling onderbouw (4-8 jaar) en bovenbouw (8-12 jaar) gehanteerd.

In de wet is bepaald **welke vakken** de kinderen in ieder geval op de basisschool moeten leren : het gaat om *zintuiglijke en lichamelijke oefening - Nederlandse taal - rekenen en wiskunde - Engelse taal - expressieactiviteiten - bevordering van de sociale redzaamheid (vb.verkeersles) - bevordering van gezond gedrag - enkele kennisgebieden zoals bv. aardrijkskunde, geschiedenis, natuur,...*

Basisscholen zijn vrij in het bepalen van de **verdeling** van de **tijd** over deze vakken. De Wet op het Primair Onderwijs bepaalt echter wel het minimaal aantal uren : ten minste 3.520 uren voor de eerste vier leerjaren van het basisonderwijs, minstens 4.000 uren voor de laatste vier. Per dag mogen de leerlingen maximaal 5,5 uur onderwijs volgen. Een wetsvoorstel om deze vereisten om te zetten in minimaal 7.250 uren in de acht schooljaren en minimaal 3 uur onderwijs per dag is in bespreking.

Sinds 1998 heeft de overheid **kerndoelen** geformuleerd om ervoor te zorgen dat er meer eenheid komt in wat kinderen moeten kennen en kunnen als ze de basisschool verlaten. Doorheen de jaren in het basisonderwijs worden de vorderingen van het kind bijgehouden via huiswerk, proefwerken, werkstukken, overhoringen,... De meeste scholen geven drie keer per jaar een rapport. Zittenblijven wordt zoveel mogelijk vermeden in het basisonderwijs. Enkel wanneer de leerresultaten en de ontwikkeling van een kind opvallend achterblijven bij die van de meeste klasgenoten en de school daar geen oplossing voor kan vinden zal een kind het jaar overdoen. Zeer belangrijk is de **eindtoets** in de laatste jaren van de basisschool. Deze speelt een belangrijke rol bij het bepalen welk soort onderwijs het kind na de basisschool kan gaan volgen. Tachtig procent van de scholen gebruikt de eindtoets van het [CITO \(Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling\)](#). Sommige scholen maken ook gebruik van testen waarin naast de leervordering ook wordt gepeild naar de motivatie en de intelligentie van de leerling.

Als het kind uiteindelijk in groep 8 terecht komt zijn de directeur en de groepsleraar ertoe verplicht de ouders te adviseren over het meest geschikte onderwijs na de basisschool. Dit **onderwijskundig rapport** bevat de kennis en de ervaring die de basisschool met uw kind heeft opgedaan gedurende acht jaar en is vaak gebaseerd op de eindtoets. Ouders zijn niet verplicht dit advies te volgen. Scholen voor voortgezet onderwijs nemen dit advies echter serieus en zijn vrij te beslissen over toelating van de leerling.

VOORTGEZET ONDERWIJS

Na het basisonderwijs kiezen de leerlingen voor één van de drie soorten van het voortgezet onderwijs.

☞ **vmbo : voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs**
(cursusduur : 4 jaar)

☞ **havo : hoger algemeen voortgezet onderwijs (cursusduur : 5 jaar)**

☞ **vwo : voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (cursusduur : 6 jaar)**

Naast deze drie onderwijssoorten is er ook nog het praktijkonderwijs, bestemd voor leerlingen van wie redelijkerwijs vaststaat dat ze niet in staat zijn een diploma te behalen via één van de leerwegen van het vmbo. Dit praktijkonderwijs bereidt de leerlingen specifiek voor op de regionale arbeidsmarkt. Havo vormt een voorbereiding op het hoger beroepsonderwijs, vwo op het wetenschappelijk onderwijs en vmbo legt de grondslag voor aanvullend beroepsonderwijs.

De meeste scholen voor voortgezet onderwijs maken deel uit van een scholengemeenschap waarin meerdere schoolsoorten samenwerken en waarin leerlingen kunnen doorstromen of overstappen naar andere schoolsoorten. Aan het hoofd van een school voor voortgezet onderwijs staat een rector (vwo) of directeur (vmbo en havo). Naast deze drie 'gewone' onderwijssoorten bestaat ook het speciaal voortgezet onderwijs voor leerlingen met gedrags -en leerproblemen.

Het voortgezet onderwijs wordt opgesplitst in een eerste fase en een tweede fase. Tot de **eerste fase** behoren de vier jaar van het vmbo en de eerste drie jaar van havo en vwo. Deze eerste fase bestaat uit

een **basisvorming** van 3 jaar (2 jaar voor vmbo). Tot de **tweede fase** van het voortgezet onderwijs behoren de laatste twee jaar (4+5) van havo en de laatste drie jaar (4+5+6) van mvo.

De Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) vermeldt voor alle schooltypen de vakken waarin de studenten tenminste onderwijs moeten volgen. Voor de periode van de basisvorming en voor het volledige vmbo stelt de wet daartoe een adviesurentabel (vb. p.73 & 75) op. Deze tabel gaat uit van lessen van 50 minuten. De kerndoelen zouden in principe bereikt moeten kunnen worden in 75% van de voorziene tijd. In de eerste drie leerjaren van het vmo, havo en vmbo worden er 1280 lessen gegeven, op basis van 32 lessen van 50 minuten per week. In het vierde leerjaar van het vmbo worden 1200 lessen gegeven, gebaseerd op een lesweek van 30 lessen van 50 minuten.

Leerlingen in het vmbo specialiseren na 2 jaar basisvorming en kiezen dan voor een sector (vb. techniek, welzijn, economie,...), een leerweg (vb. theoretisch, beroepsgericht,...) en een beroepsgericht gedeelte binnen de leerweg. Alle leerlingen in de laatste twee jaar van havo en de laatste drie jaar van vwo kiezen uit één van de volgende vier profielen : cultuur en maatschappij - economie en maatschappij - natuur en gezondheid - natuur en techniek. Al deze profielen hebben hetzelfde gemeenschappelijk deel (40-46% van de tijd), een specifiek profieldeel (36-38% van de tijd) en een vrij deel (18-21% van de tijd). De WVO geeft hiervoor zgn. studielasttabellen (vb. p.87) aan. In het havo (leerjaar 4+5) bedraagt de normatieve studielast van het gemeenschappelijk deel 1480 uren, van het profieldeel 1160 uren en van het vrije deel 560 uren. In het vwo (leerjaar 4-6) bedragen deze cijfers respectievelijk 1960, 1840 en 1000 uren.

HOGER ONDERWIJS

Het hoger onderwijs bestaat enerzijds uit het **wetenschappelijk onderwijs**, dat door de universiteiten wordt voorzien, en anderzijds uit het **hoger beroepsonderwijs**, voorzien door de hogescholen. Het wetenschappelijk onderwijs is enkel toegankelijk voor vwo-geëdiplomeerden, terwijl het hoger beroepsonderwijs zowel voor vwo - als havo-geëdiplomeerden. In Nederland zijn er 13 universiteiten en ruim 60 hogescholen. Vanaf de leeftijd van 18 jaar kan men eventueel ook volwassenenonderwijs volgen in de vorm van hoger afstandsonderwijs ([Open Universiteit](#)).

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) drukt de omvang van de opleidingen in het hoger onderwijs uit in studiepunten. Een studiepunt staat gelijk aan 40 uur studie. De studielast van een opleiding (4 jaar) dient in regel 168 studiepunten te zijn : dus vier studiejaar van elk 42 studiepunten. Bij 5-jarige studies bedraagt de studielast 210 studiepunten.

BEROEPS EN VOLWASSENENEDUCATIE

Leerlingen die uit het vmbo komen stromen in de meeste gevallen door naar het **middelbaar beroepsonderwijs (mbo)**. Volgens cijfers van het Nederlandse Ministerie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft zo'n 39% van de actuele beroepsbevolking een beroepsopleiding gevolgd in het mbo. Het mbo wordt onderwezen in de zgn. regionale opleidingscentra (Roc's), waar naast het mbo vanaf 18 jaar ook **volwasseneducatie** gevolgd kan worden. Het mbo en de

volwasseneducatie worden geregeld in de Wet voor educatie en beroepsonderwijs (WEB).

De opleiding in het **mbo** is onderverdeeld in 4 niveau's : 1. associatieopleiding ; 2. basisberoepsopleiding ; 3. vakopleiding ; 4. middenkaderopleiding of specialisatieopleiding. Binnen elk niveau heeft men de keuze tussen twee leerwegen : een beroepsopleidende (beroepspraktijkvorming 20-60%) of beroepsgeleidende (beroepspraktijkvorming > 60%). Voor een assistent -of basisberoepsopleiding gelden geen vooropleidingseisen, voor een vak - of middenkaderopleiding moeten men minstens een diploma bezitten van het vmbo of en bewijs dat men de eerste 3 jaar havo of vwo met gunstig gevolg heeft afgesloten.

De eindtermen, geformuleerd door de Landelijke Organen Beroepsonderwijs (LOB), vormen het uitgangspunt bij de examinering en de diplomering. Het bestuur van het LOB bestaat uit werkgevers, werknemers en onderwijsinstellingen. De eindtermen zijn onderverdeeld in deelkwalificaties (een combinatie van eindtermen). Een succesvol afgeronde beroepsopleiding leidt tot een diploma, deelkwalificaties worden beloond met een certificaat.

LERAREN

De opleidingen tot leraar in de onderscheiden onderwijsvelden maken deel uit van het hoger onderwijs, hbo of wo.

BASISONDERWIJS : Met de integratie van de kleuterscholen en basisscholen in 1985 is er geen afzonderlijke opleiding meer tot kleuterleid(st)er en is deze geïntegreerd met de opleiding tot

onderwijzer in het basisonderwijs. Deze opleiding volgt men in het hoger beroepsonderwijs en een gediplomeerd leraar basisonderwijs is bevoegd om les te geven in alle vakken van het basisonderwijs (4-12 jaar)

VOORTGEZET ONDERWIJS : In het hbo zijn er de eerste graads en tweedegraads opleidingen tot leraar in het voortgezet onderwijs. De opleiding hebben in beginsel betrekking op één vak. Met een tweedegraadsbevoegdheid kan men lesgeven in de eerste fase van het voortgezet onderwijs (met name de 4 jaar van het vmbo en de eerste drie jaren van havo en vwo) ; met een eerstegraadsbevoegdheid kan men lesgeven op alle niveaus van het voortgezet onderwijs. Na afsluiting van een universitaire doctoraalopleiding kan men deelnemen aan universitaire lerarenopleidingen. Zowel de deeltijdse als voltijdse universitaire lerarenopleiding hebben een studielast van 42 studiepunten, wat overeenkomt met één jaar voltijdse studie. Ter vergelijking : de lerarenopleiding op de Lessius Hogeschool komt overeen met een half academiejaar (30 studiepunten) bij ons. Na een universitaire lerarenopleiding verwerft men de eerste graadsbevoegdheid.

HOGER ONDERWIJS : Er zijn geen specifieke opleidingen voor docent in het hoger onderwijs. Aan een docent in het wetenschappelijk onderwijs worden geen eisen gesteld, aan een docent in het hoger beroepsonderwijs wel, nl. een getuigschrift van een opleiding hoger onderwijs en een bewijs van voldoende didactische voorbereiding.

VAKANTIES

De vakantie­regeling in Nederland gebeurt gespreid over drie regio's : nl. Noord, Midden en Zuid om de vakantiedrukke op te vangen. De data van de zomervakanties, bepaald door het OCenW, zijn verplicht voor alle basischolen en scholen voor voortgezet onderwijs (afhankelijk van de regio). Het OCenW geeft eveneens aanwijzingen voor de herfst-, kerst-, voorjaars- en meivakantie maar de scholen zijn niet verplicht deze data te nemen. Een [voorbeeld](#) voor de regeling van het schooljaar 2002-2003 wordt weergegeven op de website van het OCenW.

STATISTIEKEN

Vele statistieken over het Nederlandse Onderwijs worden weergegeven in het informatiedossier over het Nederlandse onderwijssysteem en op de website van het [Centraal Bureau voor de Statistiek](#) (CBS) van Nederland. De overheidsfinanciën voor het onderwijs bedroegen in 2000 ongeveer 20,5 miljard euro. Dit komt ongeveer 6% van het totale nationale inkomen en op ongeveer € 1290 per hoofd van de bevolking.

In het schooljaar 2000/2001 liepen er in heel Nederland **3.547.100 leerlingen** school :

- ☞ *primair onderwijs* : 1.644.000 (46%) waarvan 1/3 naar de openbare scholen en 2/3 naar bijzondere scholen
- ☞ *voortgezet onderwijs* : 862.900 (24%) waarvan 13.400 die praktijkonderwijs volgen
- ☞ *hoger onderwijs* : 459.700 (13%) waarvan 298.700 hoger beroepsonderwijs en 161.000 wetenschappelijk onderwijs
- ☞ *Beroeps en volwasseneneducatie* : 580.500 (17%) waarvan 423.100 middelbaar beroepsonderwijs en 157.400 volwasseneneducatie

In hetzelfde schooljaar waren er 8.207 **instellingen** voor primair onderwijs, 834 voor voortgezet onderwijs en 68 in het hoger onderwijs (56 hogescholen en 12 universiteiten). In het basisonderwijs is net één derde van de instellingen een openbare school, 30% een protestants-christelijke school, 29,8% een rooms-katholieke school en 7,1% overige bijzondere scholen. In het voortgezet onderwijs bedraagt het aantal rooms-katholieke instellingen 29% van het totale aantal, gevolgd door de openbare (28%) en de protestants-christelijke (22%).

Het aantal universiteiten bedraagt eigenlijk 13, maar de Wageningen Universiteit wordt bekostigd door het ministerie van Landbouw, Visserij en Natuurbeheer.

Het totaal **aantal personeelsleden** in het primair onderwijs bedroeg in het jaar 2000 107.100, in het voortgezet onderwijs 69.800 waarvan 53.800 leerkrachten (33% vrouwen). De gemiddelde leeftijd van de mannelijk en vrouwelijke leerkrachten bedraagt gemiddeld respectievelijk 47,1 en 41,6 jaar.

SAMENVATTING

Het Koninkrijk Nederland, een constitutionele monarchie met een parlementair stelsel, telt ongeveer zestien miljoen inwoners waarvan zo'n 3,5 miljoen onderwijs volgen. Nederland is opgedeeld in twaalf provincies. Aan het hoofd van elke provincie staan de Provinciale Staten. De wetgevende macht is in handen van het parlement, de uitvoerende in handen van de ministers en de koningin. Het centraal bestuursorgaan voor het onderwijs in Nederland is het Ministerie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen ([MINOCW](#)). De officiële taal is

Nederlands en binnen de bevolking is er een belangrijke groep van protestants-christelijken en rooms-katholieken.

In Nederland heeft men enerzijds openbare scholen en anderzijds bijzondere scholen. De openbare scholen zijn toegankelijk voor alle leerlingen, van welke godsdienst of levensovertuiging dan ook, en zijn door een publiekrechtelijke instelling (overheid) opgericht ; de bijzondere scholen zijn privaatrechtelijke scholen die niet door de overheid zijn opgericht en die onderwijs geven vanuit een godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag. Beide scholen worden sinds 1917 (voor lagere scholen, voortgezet en hoger onderwijs iets later) beide gefinancierd door de overheid ingevolge de zgn. Onderwijspacificatie. Het onderwijsbudget bedroeg 20,5 miljard euro in 2000, wat neerkomt op ongeveer 6% van het totale nationale inkomen en 1290 euro per inwoner.

De eerste leerplichtwet in Nederland dateert uit 1900. Een kind was toen leerplichtig van 6 tot 12 jaar. Na herhaaldelijke wijzigingen loopt de volledige leerplicht thans van 5 tot 16 jaar. Daarnaast is er ook nog een partiële leerplicht die begint na de volledige leerplicht. Deze partiële leerplicht (sinds 1971) houdt in dat de jongere na zijn zestien nog minstens één jaar lang minimaal 2 dagen per week onderwijs volgt aan een instelling.

Het onderwijs in Nederland is gestructureerd in 3 niveau's : primair onderwijs - voortgezet onderwijs en hoger onderwijs. Daarnaast bestaat er ook nog de beroeps -en volwasseneneducatie. Sinds 1985 is er in het primair onderwijs geen onderscheid meer tussen kleuterscholen en basisscholen. Het *primair onderwijs* is bedoeld voor leerlingen van 4 tot 12 jaar. In het laatste jaar (groep 8) van het basisonderwijs krijgt de leerling een onderwijskundig rapport van de

directie en de leerkrachten van de school waarin de kennis en de ervaring wordt weergegeven van de leerkrachten met de leerling gedurende de 8 jaar basisonderwijs. Dit rapport bevat eveneens een advies over het meest geschikte onderwijs voor de leerling na het basisonderwijs. Ouders zijn echter niet verplicht dit advies te volgen.

Na het basisonderwijs komen de leerlingen terecht in het *voortgezet onderwijs* waar ze een keuze kunnen maken tussen drie onderwijssoorten : 1. vmbo : voorbereidend middelbaar onderwijs (4 jaar) ; 2. havo : hoger algemeen voortgezet onderwijs (5 jaar) ; 3. vwo : voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (6 jaar) Naast deze onderwijssoorten is er ook nog het praktijkonderwijs voor leerlingen die geacht worden geen diploma te kunnen behalen in één van deze onderwijssoorten. Zij worden via het praktijkonderwijs rechtstreeks voorbereid op de regionale arbeidsmarkt.

Op het niveau van het *hoger onderwijs* heeft men enerzijds het hoger beroepsonderwijs (hogeschool) en het wetenschappelijk onderwijs (universiteiten). Enkel leerlingen uit het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs hebben toegang tot de universiteiten. Het hoger beroepsonderwijs is zowel toegankelijk voor leerlingen uit het havo als vwo. Nederland telt 13 universiteiten en 56 hogescholen. 65% van de studenten die hoger onderwijs volgen gaat naar een hogeschool, 35% naar een universiteit.

In Nederland heeft men naast deze drie onderwijsniveaus het *beroepsonderwijs en volwasseneducatie*. Het beroepsonderwijs, wat door zo'n 39% van de huidige beroepsbevolking werd gevolgd, is bestemd voor leerlingen die in het voortgezet onderwijs vmbo gevolgd hebben. Voor de volwasseneneducatie komt iedereen vanaf 18 jaar in

aanmerking. Zo'n 200.000 volwassenen volgen deze studies, die gedoceerd worden aan de regionale opleidingscentra (Roc's).

Opleidingen voor leerkrachten worden zowel aan de hogescholen als de universiteiten gegeven. Het hoger onderwijs voorziet opleiding voor leerkrachten basisonderwijs. Een gediplomeerd leraar basisonderwijs mag lesgeven in alle vakken en aan alle groepen van het primair onderwijs. In de hogescholen kan men eveneens een opleiding volgen voor leerkracht voortgezet onderwijs (eerstegraadsbevoegdheid of tweedegraadsbevoegdheid). Ook universiteiten doceren bepaalde lerarenopleidingen. De lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs hebben in beginsel betrekking op één vak. Verwerft men de eerstegraadsbevoegdheid dan mag men in heel het voortgezetonderwijs les geven ; een tweedegraadsbevoegheid heeft betrekking op de vier jaar vmbo en de eerste drie leerjaren van vwo en havo.

Een schooljaar loopt van 1 augustus tot 31 juli in het basis -en voortgezet onderwijs en van 1 september tot 31 augustus in het hoger onderwijs en de universiteiten. Wat de vakantie betreft is Nederland opgedeeld in drie regio's (Noord-Midden-Zuid). Het MINOCW geeft de verplichte datum weer voor de zomervakantie in elke regio. Het Ministerie geeft eveneens adviezen voor de andere vakanties voor elke regio maar de scholen mogen hier van afwijken.

TABEL MET KERNCIJFERS

KERNINDICATOR	NEDERLAND
----------------------	------------------

Aantal inwoners	16 miljoen
Aantal inwoners (0-14 jaar)	2,9 miljoen
Onderwijsbudget	20,5 miljard euro
Onderwijsbudget als % van totaal nat. inkomen	6%
Onderwijsbudget per inwoner	1.290 euro
Leerplicht begint vanaf	5 jaar
Leerplicht eindigt op	16 jaar
% beroepsbevolking dat beroepsonderwijs (mbo) heeft gestudeerd	39%